

ban, hogy a produkció elvesztette művi jellegét, még a tévé képernyőjén sem csupán a szépen szerkesztett, kompozíciós erőt hordozó műsorok hatottak, hanem életté lett, ami hajdan is élő volt, a megformáltság legfeljebb erősítette, kiemelte a játékok, dalok természetes színeit. Az együttes éneklés, tánc, játék örömet sugározta a tájak, megyék műsorai, olyannyira, hogy a tozozást néha már-már feleslegesnek is éreztük, hiszen minden est gálaest volt, ünnepe a szépségnek és az alkotóerőnek.

Nehéz lenne, s talán lehetetlen is felmérni, milyen sugárhatása lesz ennek a televíziós produkciónak. Mert azon túl, hogy hétről hétre, hónapról hónapra az ország közvéleményét tudta foglalkoztatni, erőt adhat a művelődési házakban gyülekező öntevékeny művészeti csoportoknak, a falvak, városok kultúráját építő közösségeinek. Arra buzdíthatja őket, hogy nemcsak a szereplés, a verseny alkalma lehet tette buzdító csodaszere, hanem észre kell venni azt is, hogy az életformát, a köznapok világát is emelheti ez a mozgalom, ha minden értelmű közösség megtalálja benne a maga működési terepét.

Nem hinném ugyanis, hogy a Tolnában vagy Baranyában élő székelek, a litéri fiatalok életében ne lenne erkölcsi, művészi erőt adó tevékenység, a hagyomány őrzésének és felmutatásának gyönyörű szenvedélye. Hiszen, amit lát-

tunk tőlük, az már több mint játék, ez már művészi tudatosságot, formálási kultúrát igényelt. S beigazolódt, ha a hagyományos játékokat kötik is az öntörvényű formák, a törvényt minden nemzedéknek újra kell fogalmazni, hogy érvényes, élő és eleven legyen.

A televízió tehát nemcsak nemes szórakozással ajándékozott meg bennünket, hanem a módszert is közkinccsé tette. Rangot adott a népi kultúra értékeinek, fénybe vonta a hagyomány szépségeit, és figyelmeztetett arra, hogy a közösség önnön értékeinek őrzésével tudja kifejezni önmagát.

Mint ahogy minden est megrendezése, tálalása oly példásan hangulatos volt, a gálaesttel a televízió mintha csak a saját sikerét szerette volna visszafogni; késői műsoridőben, túlhajszolva pergette végig az egyes számokat, a másodpercekkel kellett versenyt futnia az egyes szereplőknek. Ezzel a végjátékot, az ünnepi pillanatot tették eléggé ügyetlenül már-már hangulattalanná. Érthetetlenül és indokolatlanul. Mert amit egy ország nézett hónapokon keresztül estéről estére, talán megérdemelte volna, hogy a műsorszervezők is elhiggyék, nemcsak a versengés támaszthat, remélhet figyelmet, hanem a végjáték is, amelyben az igazi győztesek nemcsak a képernyőn, hanem a készülékek előtt is kitűnően szerepeltek...

ILLÉS JENŐ

Ritkaság, hogy a televízió ilyen hasznos, miközben mintha csak egy kis mozi lenne. Ahová úgy ülünk be, ahogyan Kormos István mondja, hogy mozaiba jár. És meccsek régi képei is esznek, elkapott-hatatlanul, és közben halljuk, hogyan nem tudott ő még annak a kis srácnak a mecénása se lenni, akit egyszer, kétszer, tucatszor aztán bevitt a stadionba, akitnek a kedvéért akkor is kitalizott, amikor nem érdekeltte volna a pályán látható találkozó, de tudta, esetleg találkozójaja van: várja az a fiú. S akkor, Párizs évei, itthoni könyvek, síkerek, boldogtalanságok és felfedezések után és mellett: megint egy sor ott, a pénztárnál. Ismerőst keres, akit megkérhet, vegyen neki jegyet, ne kelljen kivárnia azt a sok embert. Egy nyurga fiatalember kúszol neki, veszi a jegyet, nem hagyja, hogy megadja az árát. Ó az, az egykori védenc. Sajnos, mindent visszakapunk; és talán szerencsére is, sok mindent.

Ülünk egy óra hosszút, s úgy érezzük: milyen egyszerű volna, ha legalább évente visszakaphatnánk régi, elvesztett dolgokat, lényeket, lehetőségeket. Pedig Kormos ebből a szempontból nem hagyott befejezetlenül, lehetőségformában semmit. Teljes egészében szót ezen a filmen nemcsak a maga életéről. De teljes egészében arról az élet-

Kormos Istvánnal

ről, amit a mestereitől — nagyanyjától, József Attilától, Sziójyártó Lászlótól, ismeretlen felnőttektől, nőktől és barátoktól, sokaktól még — tanult. Ünnepelesség nélkül szolt úgy, ahogyan Kosztolányi nagy kései verseiben meg-megzendül egy hang. Okos volt, ahogy beszélt, latinosan tömör, kortalanul természeti, tanító szándék nélkül példás; és nem, mégsem ez volt. Nem azt jegyzem meg, amit elmondott, s nem a gesztust sem, ahogy. Nem azt, hogy a film milyen szerény eleganciával segítette egy ilyképp is maradandó időtörődékhez, melyet akár hiánytalannak éreznünk sem lehetetlen. Személytelen

készséggel részemre épülő anyagot kezdek raktározni a tudatomnak azokban a rétegekben, ahol a legfontosabb „hogyan” kérdéseket őrzöm. Hogyan szóljunk önmagunkról; arról, ami „kimondhatatlan”; ami fontos; ami szentnél szentebb — vagyis egészen földközeli, például a szakmánk, a dolgunk, az igyekezetünk az a valami, mely nem és nem hagy minket. Így. Így szólunk róla. Ha az a csekélység netán silkerül előtte, hogy öntudatlan célratartással, makacosság nélkül ugyanannak megmaradva, s még ki tudja, hogyan, felépítsünk egy személyiséget, mint Kormos.

Ritka tüneménye nemcsak irodalmunk-

nak, de önbecsülésünknek is, természetességünknek, elérhetetlenünknek, távozott egy éve, s kecsegtet most az örökös együttlét hitével. Kecsegtet-e csupán? Nem hiszem. Csak ahogy ő sem lehetett képes leírni igaz tartalmú, nagy szavakat — így nem mondhatunk e tárgyban semmit. Legalább ezt próbáljuk tőle máris megtanulni. Sok szerény részletből áll össze az, ami igaz is, nem pusztán valódi. Ám ezeket a részleteket a „hogyan is lehetne más-képp” kérdezetlensége tartja össze. Ha összetartja. De ha igen, ha igazán, akkor a dolgok kapják vissza méltóságukat, amit mintha elélénénk különben önmagunkkal, fontoskodásainkkal, melyek nem is okvetlen önzőek, rosszszak. Szerencse is kell, az a kiválasztottság, amely Kormosé. Az igazi névtelenség, ami örökké teljes méltóságának tudatában élhet. Nem kell igazolást keresnie a biztosabbik világban; elegendő ha jár-kél, verset ír, szenved és szeret, meccsre jár vagy kártyázik, szaktársainak vagy idegeneknek segít, könyvet ad kölcsön akár soha-viszsa-nem-hozomra; és félresöpri a tolatkodó kérdést, hogy pótolhatatlannul elment. Nem adtuk volna; de a kérdést nem bocsátotta volna szavazásra.

TANDORI DEZSÓ

